

Husdyrbruget 1943.

Af Landbrugslærer *Halfdan Jørgensen.*

I Kalenderaaret 1943 var Husdyrbruget begunstiget af de naturlige Forhold. Vinteren 1942—43 var meget mild; og paa Baggrund af de tre foregaaende Aars meget strenge Vintre lærte vi at paaskønne dette. Ulemperne ved de altfor kolde Stalde eller iskolde, frosne Roer blev vi saaledes forskaanet for — ligesom Vinterfrosten ikke paa nogen Maade nedstemmede den kommende Sommers Høst.

Dertil var Fodersituationen betydelig bedre end i 1942. En god Kornhøst stod ved Aarets Begyndelse til Raadighed, og gennemgaaende var der ogsaa rigeligt Halm; Roebeholdningerne var nogenlunde og dertil megen og ualmindelig god Roetop i Ensilagebeholderne. Og saa fik vi i 1943 et usædvanligt tidligt og godt Foraar med tidlig og god Græsning — ogsaa Sommerens Græsproduktion blev god, ja, den strakte sig til langt hen paa Efteraaret. 1943 bød saaledes den bedste Græsningssommer i en lang Aarrække, og alle Dyr kom om Efteraaret paa Stald sunde og i god Kondition, velegnede til at begynde en ny Vinter, hvor ogsaa en god Høst stod til Raadighed. Ganske vist fyldte Roetoppen ikke meget i Siloerne i Efteraaret 1943, og Kvaliteten var slet; men til Gengæld var der i Sommerens Løb bjærget en meget stor Høavl af fin Kvalitet.

Om de ydre Forhold, hvor Krig og Afspærring gik ind i sit 5. Aar, saaledes ikke var lyse, saa konsolideredes dog Husdyrholdets Stilling i 1943, idet baade Husdyrbestand og Husdyrbrugsproduktion gik frem. Set paa Baggrund af Forholdene i 1942 kan 1943 saaledes betegnes som et Fremgangens Aar, hvor Husdyrholderne, trods Mangel paa Gødnings- og Foderstoffer udefra, gennemgaaende saa gode Resultater som Løn for deres ufortrødne Indsats.

Husdyrbestanden.

Aarets store Landbrugstælling foretoges i 1943 den 17. Juli, men derudover er der i Lighed med tidligere Aar flere Gange i Aarets Løb foretaget repræsentative Tællinger i ca. en Femtedel af Landets Kommuner. Paa Grundlag af disse Tal beregner Statistisk Departement saa den omtrentlige Bestand for hele Landet.

Heste. Ogsaa i 1943 er den samlede Hestebestand forøget noget, efter Sommertællingerne saaledes med 9000 Stkr.

Hestebestanden i Landkommunerne (1000 Stkr.).

	17. Juli 1943	27. Marts 1943	11. Juli 1942	21. Marts 1942
Hingste, 3 Aar og derover	4	4	4	4
Vallakker, 3 Aar og derover ..	184	188	192	192
Hopper, 3 Aar og derover	235	233	233	225
Plage, 1—3 Aar	104	84	99	78
Føl under 1 Aar	72	42	62	45
Heste ialt	599	551	590	544

I disse Tal er dog indbefattet en Del Ikke-Landbrugsheste i Landkommunerne. Paa den anden Side findes der ogsaa en Del Landejendomme, som hører under Bykommunerne. For at klare dette talmæssige Mellemværende, har Statistisk Departement paa Grundlag af Oplysninger fra Statens Kornkontor ved-

Hestebestandens Udvikling under Krigen.

Landkommunerne:	1943 ¹⁾	1942	1941	1939
Landbrugsheste	594 000	582 609	582 344	573 826
Andre Heste	7 000	6 983	6 893	3 433
I alt	601 000	589 592	589 237	577 259
Byerne:				
Landbrugsheste	11 000	11 017	10 823	11 034
Andre Heste	13 000	12 766	12 271	5 734
I alt	24 000	23 783	23 094	16 768
Hele Landet:				
Landbrugsheste	605 000	593 626	593 167	584 860
Andre Heste	20 000	19 749	19 164	9 167
I alt	625 000	613 375	612 331	594 027

¹⁾ Tallene er foreløbige.

rørende Antallet af Heste, der faar tildelt Kraftfoder, foretaget en Opgørelse over den samlede Hestebestand i de sidste fire Aar.

Det vil ses, at Landbrugshestenes Antal er gaaet frem med godt 20 000 Stkr. eller lidt over 3 pCt. i disse Krigsaar. I Bykommunerne er Landbrugshestenes Antal forbavsende konstant, men dette hænger formodentlig sammen med, at man paa disse Ejendomme ikke har noget væsentligt Føltillæg. Vognmands- heste og andre Heste, som ikke gør egentlig Landbrugsarbejde, er mere end fordoblet baade i Landkommunerne og i Byerne.

Kvæg. Medens Kvægbestanden i 1942 viste nogen Tilbagegang for alle Grupper, var der i 1943 en betydelig Fremgang; undtaget herfra er kun Bestanden af Tyre og Stude.

Hornkvægbestanden i Landkommunerne (1000 Stkr.).

	3. Jan. 1944	17. Juli 1943	27. Marts 1943	2. Jan. 1943	11. Juli 1942	21. Marts 1942
Tyre, 1—2 Aar	} 53	55	{ 34 }	49	54	{ 34
— 2 Aar og derov.						
Stude, 1—2 Aar	} 54	67	{ 36 }	53	72	{ 41
— 2 Aar og derov.						
Køer og Kvier, som har kælvet:						
under 2 Aar	} 1469	1440	{ 13 }	1385	1391	{ 20
2 Aar og derover ..						
Kvier, som ikke har kælvet:						
under 2 Aar	} 565	620	{ 452 }	545	604	{ 458
2 Aar og derover ..						
Kalve under 1 Aar . . .	792	806	690	728	749	679
Hornkvæg i alt ..	2933	2988	2824	2760	2870	2831

Fra Juli 1942 til Juli 1943 er der en Fremgang i den samlede Bestand paa 118 000 Stkr., hvilket svarer til ca. 4 pCt. Nedgangen i Efteraarsmaanederne, hvor de store Slagtninger normalt finder Sted, var i 1943 betydeligt mindre end i 1942; noget der ogsaa stærkt understreger den langt bedre Fodersituation.

Svin. I 1942 var Svinebestanden ved Hovedtællingen i Juli helt nede paa 1,2 Mill. Stkr. — Fra dette Lavmaal har der igen-

nem 1943 været en jævn og kraftig Stigning, saaledes at Bestanden i Efteraarsmaanederne naaede op paa det dobbelte, nemlig ca. 2,5 Mill. Stkr. den 20. November (Bestanden er optalt en halv Snes Gange i Aarets Løb). Fremgangen fra Juli 1942 til Juli 1943 andrager 805 000 Stkr. eller ca. 67 pCt.; det

Svinebestanden i Landkommunerne (1000 Stkr.).

	3. Jan. 1944	9. Okt. 1943	17. Juli 1943	27. Marts 1943	2. Jan. 1943	11. Juli 1942
Avlsorner	10	11	9	9	9	9
Søer:						
Første Gang drægtige Søer ..	52	70	79	53	42	61
Andre drægtige Søer	97	90	85	78	82	64
Diegivende Søer	60	66	52	52	43	30
Goldsøer, ikke udsat til Slagtning	17	21	15	14	15	13
Udsætterkøer til Slagtning ...	13	12	9	7	8	4
Søer i alt	239	259	240	204	190	172
Pattegrise hos Søerne	477	549	429	435	334	253
Ungt Tillæg og Slagterisvin:						
Fravænnede Grise under 35 kg	602	531	411	426	426	286
Svin paa 35—60 kg	500	421	475	400	343	295
Fedesvin paa 60 kg og derov.	463	625	447	400	303	191
Svin i alt	2 291	2 396	2 011	1 874	1 605	1 206

er dog naturligvis i Grupperne Pattegrise og Ungsvin, at en meget stor Del af Fremgangen ligger. Mod Aarets Slutning spores igen en mærkbar Nedgang i Bestanden af Grisesøer og Smaagrise. Der er da heller ingen Tvivl om, at den voldsomme Stigning i Svinebestanden i Aarets Løb var større, end Kornhøsten faktisk betingede. Priserne paa Frihandelskorn har understreget dette.

Faar. Den betydelige Stigning i Faarebestanden, som konstateredes i 1942, blev ikke fortsat, idet Tællingen i Juli 1943 viste en samlet Bestand af Vædere, Beder, Faar og Lam i Landkommunerne paa 180 000 Stkr. mod 182 000 Aaret før og 143 000 i 1939.

Fjerkræ. Den samlede Høsebestand forøgedes fra 1942 til 1943 med 3,6 Mill. Stkr. Det ses dog af Tællingerne, at hele Fremgangen falder paa Kyllingetillæget, idet Høner over $\frac{1}{2}$ Aar endog er gaaet en Smule tilbage.

Høsebestanden i Landkommunerne (1000 Stkr.).

	17. Juli 1943	11. Juli 1942	12. Juli 1941
Haner, $\frac{1}{2}$ Aar og derover	105	100	109
Høner, $\frac{1}{2}$ Aar og derover	5 098	5 334	7 624
Kyllinger under $\frac{1}{2}$ Aar	8 902	5 073	5 447
Høns i alt	14 105	10 507	13 180

Kaniner. Ogsaa Kaninbestanden gik frem, idet Antallet opgjordes til 1,4 Mill. Stkr. mod 1,1 Mill. Stkr. Aaret før og 0,3 Mill. Stkr. i 1939.

Pelsdyr. Pelsdyravlen i Danmark gør stadig store Fremskridt, saaledes steg Antallet af Pelsdyrhold fra 948 i 1942 til ca. 2000 i 1943; Antallet af Sølvræve steg fra 6600 til 7800, Blaaræve fra 190 til 300, Mink fra 11 200 til 24 300, Sumpbævere fra 3500 til 12 300 og Ildere og Fritter fra 290 til 450. Det er altsaa navnlig Bestanden af Mink og Sumpbæver, der er Udvikling i.

Fodring og Sundhedstilstand.

Vinterfodringen hviler under disse Aars Afspærring udelukkende paa den foregaaende Sommers Høst. Som det er nævnt i denne Artikels Indledning, stillede Forholdene sig ret gunstigt for 1943, baade hvad Vinteren og Sommeren angaar. Vi undgik saaledes at genopleve de foregaaende Aars triste Syn af halv-sultende og frysende Dyr i vore Stalde om Vinteren og smalle underernærede Dyr paa de blege tørkeramte Agre om Sommeren.

Det er Grovfoderet, der spiller langt den største Rolle, baade naar Talen er om at skaffe et tilstrækkeligt stort Foder maalt i Foderenheder, og naar det gælder Proteinforsyningen. Dog omsættes ogsaa Størsteparten af vor Kornhøst igennem Husdyrene, og beskedne Mængder af forskellige Handelsfodermidler yder

ligeledes deres Bidrag til Fodringen. *Produktionsudvalget* publicerede i Foraaret 1943 en Oversigt over Høstens Størrelse og Anvendelse for Høstaaret 1942—43. Efter Fradrag af passende Svind og Spild forinden Opfodringen samt de til anden Anvendelse brugte Mængder Korn og Grovfoder, kommer Udvalget til følgende Fodermængder til Raadighed for Husdyrene (hertil kommer Skummetmælk og Valle, ca. 500 Mill. F. E. med ca. 90 Mill. kg Protein):

Foder til Raadighed i Høstaaret 1942—43.

	Mill. F. E.	Mill. kg ford. Renprotein
Korn	2 222	167,4
Rodfrugter og Kartofler	2 104	88,0
Roetop og Ensilage	221	26,5
Hø	327	38,2
Halm	730	15,5
Græs og Grøntfoder	2 500	250,0
Oliekager, Kød- og Benmel	40	11,8
Sukkerroeaffald, Melasse o. l.	101	5,3
Foder i alt	8 245	602,7

Som det ses, er det Korn, Roer og Græs, der vejer stærkest til, og Græsproduktionen blev dertil adskilligt større, end det kunde forudsiges i Foraaret. At Roetop og Ensilage kun udgør godt 10 pCt. i Forhold til Roer og Kartofler, vil sikkert forbavse mange. Men rigtigt er det jo desværre, at der er et godt Stykke igen, inden al Roetoppen bliver udnyttet rationelt. Sommeren 1943 fandtes efter Landbrugstællingen kun Siloanlæg ved 21 600 Landejendomme (i 1942 15 000); dertil var man paa ca. 25 000 Landejendomme indstillet paa at ensilere Roetop i Jordkuler; men tilsammen andrager disse Ejendomme, hvor der efter Statistikken ensileres, mindre end en Fjerdedel af samtlige.

Iøvrigt har der været stor Interesse for Ensilagespørgsmaalet, og mange Steder har Mejerikredse, Landboforeninger eller Husmandsforeningerne gjort et stort Arbejde bl. a. med at faa indsamlet Prøver til Analysebestemmelser af dette udmærkede

Foder, samt yderligere at faa klaret Spørgsmaalene om Ensilagefodringens Indflydelse paa Mælkekvaliteten.

Paa mange sønderjydske og vestjydske Mejerier fremstiller man nu i Sommertiden Foderkasein af de store Skummetmælks-mængder, som der ikke er direkte Brug for til Foder straks; Foderkaseinen er et fortrinligt og meget proteinrigt Tilskuds-foder, som man i de paagældende Mejerikredse har været overordentlig glad for at have til Brug i den følgende Vinter. En Del Foderkasein er ogsaa ved Mejeriernes Fællesorganisations Mellemløst blevet solgt til forskellige større Foderstoffirmaer, saa disse har kunnet bruge det til Supplering af deres færdige Foderblandinger, særlig til Malkekøer. Skummetmælk som Foder til højtydende Køer i Vintertiden bliver nu ret almindelig anvendt for at skaffe den nødvendige Proteindækning; men sammenlignet hermed har Kaseinfremstillingen den meget store Fordel, at Proteinfoderet her bliver lagerfast, saa et Overskud fra det proteinrige Sommerfoder paa denne Maade kan overføres til det proteinfattige Vinterfoder.

Hvor stor en Del af vort samlede Foder omsætter nu de forskellige Besætningsgrene? Forholdet vil ligge meget forskelligt fra Besætning til Besætning — men for hele Landet har Produktionsudvalget paa Basis af Husdyrbestanden ved Høstaarets Begyndelse beregnet, at Kvægbesætningerne omsætter ca. 65 pCt. af det samlede Foder, Heste 18 pCt., Svin 13 pCt., Fjerkræ 3 pCt.; medens Faar, Geder og Kaniner kun omsætter godt 1 pCt. af vort Foder. Nu steg ganske vist Svinebestanden meget i 1943 — saa for dette Kalenderaar slaar de 13 pCt. anvendt som Svinefoder ikke til.

Sundhedstilstanden var i 1943 gennemgaaende god, og bedre end Aaret før; den milde Vinter og de bedre Fodringsforhold har hver for sin Del bidraget hertil. *Tuberkulosebekæmpelsen* fortsattes i sit faste, støtte Spor; dog vakte det med Rette en Del Uro, at et Parti fra Serumlaboratoriet udsendt Tuberkulin var ubrugeligt, idet Dyrene ved Prøverne fejlagtigt reagerede positivt. En hel Del gode Dyr blev af den Grund udsat, og der blev adskillige store Regninger til Staten at betale i Anled-

ning af de Tab, som de fejlagtige Tuberkulinreaktioner havde forvoldt Besætningsejerne. Forhaabentlig forbliver Uheldet enestaaende.

Smitsom Kalvekastning har ogsaa i 1943 hærgtet mange Kvægbesætninger, men efterhaanden er der ved at komme Gang i Bekæmpelsesarbejdet efter en fast kollektiv Plan. Gennem nogle Aar er der paa Bornholm, paa Ærø og i nogle sydfynske Mejerikredse indvundet Erfaringer og udført Forsøg angaaende Bekæmpelsen af Kastningsmitte, og i 1943 organiseredes derefter for hele Fyn et større Fremstød mod den frygtede Sygdom. Sekretær N. Peter Poulsen, Odense, der holder Organisationens Traade i sin Haand, oplyser, at 164 Mejerier eller 89 pCt. af samtlige paa Fyn i første Omgang har meldt sig til dette Fællesarbejde. Ved den orienterende Blodprøve fandtes 75,4 pCt. af de undersøgte Besætninger at være fri for Kastningsreagerter. I godt Halvparten af de Besætninger, hvor Reagerter fandtes, udgjorde disse kun 1—3 Dyr i hver. Dette Resultat var trods alt gunstigere, end man paa Forhaand har turdet haabe; og dette sammen med adskillige gode Resultater, som hurtigt kunde registreres, har yderligere givet Samling om Fællesopgaven. Da de fleste smittede Dyr ydermere uden Behandling „renser sig“ i Løbet af $\frac{1}{2}$ —2 Aar, vil man i mange Besætninger hurtigt naa til Ende med Kastningen, blot Fællesreglerne overholdes, og ny Smitte undgaas. For 18 Mejerier foreligger der allerede i Løbet af første Aar Opgørelser af Stillingen efter Blodprøverne i 2. Omgang, og det viser sig da, at de reagerende Besætningers Antal er gaaet tilbage fra 429 til 346. Der er altsaa rensset 83 Besætninger i første Omgang og de rene Besætninger i de paagældende Mejerikredse er gaaet frem fra 75,1 til 79,9 pCt.

Arbejdet lover altsaa gode Resultater, og allerede nu gaas der energisk ind for et lignende Fremstød i andre Egne af Landet.

Mund- og Klovesyge konstateredes kun i ganske enkelte Tilfælde, og heller ikke andre ondartede smitsomme Sygdomme har gjort sig bemærket i 1943.

Produktion og Priser.

Eftersom Kreaturbestanden i 1943 var noget større end Aaret før, og Produktionsvilkaarene iøvrigt var bedre, udviste Produktionen af Husdyrbrugsvarer en væsentlig Stigning. Ægproduktionen viser dog en mindre Tilbagegang og Kødproduktionen en betydelig Tilbagegang sammenlignet med 1942. Dette maa jo forøvrigt være Stillingen, naar to Aar sammenlignes, hvori man i det første slagter ned og reducerer Kvægbesætningerne, medens man i det sidste er optimistisk indstillet og forøger Kvægbestanden. Tallene angiver jo, hvad der er slagtet og ikke, hvad der egentlig er produceret af Kød (Tilvæksten).

Produktionen af de vigtigste Husdyrprodukter (Mill. kg).

	Mælk		Smør		Flæsk		Æg		Kød	
	1943	1942	1943	1942	1943	1942	1943	1942	1943	1942
Januar ...	203	211	7,5	8,3	8,3	12,2	1,3	1,7	3,7	13,2
Februar ...	183	181	6,5	7,1	8,9	11,9	2,1	1,1	7,3	10,2
Marts	213	203	7,7	7,8	11,9	11,8	4,7	1,5	9,9	13,0
April	244	225	8,7	8,1	10,3	9,1	4,3	4,5	10,6	12,6
Maj	362	273	12,9	9,7	10,8	7,6	3,8	5,1	8,6	15,9
Juni	389	335	13,7	11,9	15,1	6,5	2,5	3,9	6,1	10,5
Juli	379	324	13,4	11,3	11,5	4,4	2,1	3,2	5,9	10,5
August ...	344	297	12,4	10,3	10,3	1,9	1,9	2,8	6,8	10,9
September	332	266	12,1	9,5	11,1	1,1	1,6	2,1	9,0	14,0
Oktober ..	314	250	11,5	9,1	12,2	4,2	0,7	1,1	13,0	12,5
November	256	216	9,5	8,0	14,9	5,2	0,4	0,4	11,7	10,9
December	242	207	9,0	7,6	18,4	10,0	0,7	0,4	9,5	14,4
Hele Aaret	3461	2988	124,9	108,7	143,7	85,9	26,1	27,8	102,1	148,6

Til den i Tabellen angivne Mælkemængde kommer saa Hjemmeforbruget hos Producenterne; dette anslaaes til 350 Mill. kg, saa den samlede Mælkeproduktion i 1943 var 3810 Mill. kg mod ca. 3340 Mill. kg i 1942, Stigningen er saaledes 14 pCt. — Hjemmeforbruget af Æg anslaaes til 10 Mill. kg, Hjemmeslagtningen af Flæsk til 35 Mill. kg, Kød 1 Mill. kg. Den samlede Flæskeproduktion forøgedes herefter med 48 pCt., Kødproduktionen var derimod 31 pCt. mindre end Aaret før.

Indekstillene for den Del af Produktionen, der udbydes til Salg, ser saaledes ud sammenlignet med 1935:

Produktionsindeks.

	1943	1942	1941	1935
Mælk	73	63	68	100
Smør	72	63	72	100
Okse- og Kalvekød	73	107	116	100
Flæsk	48	29	53	100
Æg	31	33	58	100
Samlet animalsk Produktion ..	59	51	66	100

Den samlede Husdyrbrugsproduktion steg saaledes med 8 Points, men udgør dog kun 59 pCt. af de tilsvarende Tal i 1935.

Fjerkræslagtningerne var meget smaa i Aarets første Halvdel, men øgedes derefter ganske betydeligt, saa de samlede Slagtninger paa de autoriserede Slagterier kom op paa 1,15 Mill. kg mod 1,06 i 1942, en Stigning paa 8 pCt. — Endvidere er der af de til Kaninslagtning godkendte Virksomheder i 1943 slagtet 1,3 Mill. kg Kaniner. Hertil kommer en betydelig Hjemmeslagtning af Fjerkræ og Kaniner.

Priserne. Der var ikke store Ændringer i Priserne paa Landbrugets Salgsvarer i 1943. Smørret laa paa nøjagtig den samme Pris, som ogsaa var gældende igennem hele 1942.

Angaaende Priserne paa Mælk og andre Mejeriprodukter henvises til den særlige Aarsoversigt af Mejerikonsulent *H. M. Jensen*.

Spørgsmaalene om, hvorvidt Priserne kan siges at have en passende Højde i Forhold til Produktionsomkostningerne, skal ikke behandles her; heller ikke skal der anstilles Betragtninger over Prisforholdet imellem disse de vigtigste Salgsvarer fra Husdyrholdet eller sammes Indflydelse paa Produktionens Størrelse inden for de enkelte Varegrupper. Nogle Bemærkninger om disse Ting kan findes i Professor *K. Skovgaards* Nytaarsartikel i *Tidsskrift for Landøkonomi*, Hæfte 1.

Afsætningen. Bestræbelserne gik ogsaa i 1943 ud paa saa vidt muligt at sørge for en ligelig og nogenlunde rigelig Forsyning med de vigtige Husdyrbrugsvarer til Landets Befolkning. Kun for Smør har der været egentlig Rationering; men til Tider har der været stor Knaphed paa især Flæsk og Æg, saa de Handlende har maattet lave en ret skarp Rationering

Gennemsnitsnoteringer (Øre pr. kg).

	Smør		Flæsk ¹⁾		Æg		Unge Køer	
	1943	1942	1943	1942	1943	1942	1943	1942
	Afreg- nings- sum	Afreg- nings- tal						
Januar	445	389	248	244	263 ²⁾	232	124	117
Februar	445	389	248	244	266	220	121	119
Marts	445	389	266	248	210	220	121	121
April	445	389	272	248	210	211	121	120
Maj	445	389	272	248	210	205	121	120
Juni	445	389	272	248	218	226	121	127
Juli	445	389	272	248	240	236	121	130
August	445	389	272	248	240	236	121	131
September	445	389	272	248	248	240	121	140
Oktober	445	389	272	248	270	250	121	136
November	445	389	272	248	270	250	121	145
December	445	389	272	248	270	250	121	144
Gennemsnit ..	445	389	267	247	245	231	121	129

inden for deres normale Kundekreds, især kneb det med Ægtilførslerne i Aarets sidste Halvdel.

For Kødforsyningens Vedkommende skete der i 1943 det ny, at Landbrugsministeriet centraliserede Opkøbet af Slagtekvæg. Fra Aarets Begyndelse skulde alt Slagtekvæg herefter forud anmeldes; Slagtning af Kvæg til Forhandling maatte da kun ske efter indhentet Slagtetilladelse. Der fastsættes en ugentlig Slagtekvota i Forhold til 1941, og denne er Grundlaget for Mellemhandlernes Tildeling af Kød, hvorefter det blev Butikshandelens Sag at fordele Kødet til de enkelte Kunder. Forbruger-Kundekort for Kød og Flæsk, som i Maj 1943 indførtes ved Lov, skulde da i Forholdet mellem Slagter og Kunde være en betryggende Dokumentation for, at der blev øvet Ret og Skel. Ordningen var i dette sidste Led saaledes ret elastisk, men stort

¹⁾ Fra og med 28. September 1942 betales der for Svin med en slagtet Vægt af 80½ kg og derover et Tillæg til den ovennævnte Notering af 16 Øre pr. kg.

²⁾ Stigningen skyldes en Forhøjelse fra 8. Januar 1943 af den af Dansk Andels Æggeksporthandel foretagne à conto Betaling til Leverandørerne og medfører saaledes en tilsvarende Nedsættelse af den senere ydede Efterbetaling.

set maa det vist siges, at Bestemmelsen har virket efter Hensigt: bedst muligt at fordele de foreliggende Kvantiteter.

Fra Landbrugets Side var der i Ordningens første Maaneder megen Utilfredshed. Den enkeltes Dispositionsret var jo atter her indskrænket, og de fastsatte Maksimalpriser i Forbindelse med skærpede Klassificeringsregler betød et ikke ubetydeligt Prisfald. Efter nogle mindre Ændringer af administrativ Art bortfaldt de mest iøjnefaldende Uretfærdigheder, og Kødproducenterne har erkendt Ordningens Nødvendighed, saa der er blevet Ro om Sagen.

Mælkeforsyningen til Byerne har periodevis voldt en Del Vanskeligheder. Det har dog ikke her drejet sig om svigtende Tilførsler, men om stærkt øget Efterspørgsel, saa Byernes tidligere Leverandører ikke har kunnet dække Behovet. Saaledes kan det eksempelvis nævnes, at København ved Slutningen af 1943 tilførtes ca. 50 pCt. mere Konsummælk end før Krigen. Denne øgede Interesse for et udmærket Fødemiddel er kun glædelig, og Mælken er fremskaffet; men det vil ikke forbavse nogen, at der har været visse Vanskeligheder ogsaa for Leverandørkredsene i en saa forsyningsstram Tid, hvor der ikke mindst er meget haardt Brug for Skummetmælken som Foder hjemme paa Gaardene.

Iøvrigt var *Eksporten* af Husdyrbrugsprodukter noget større end Aaret før. Langt den overvejende Del gik her til Tyskland, men ogsaa en lang Række andre europæiske Lande havde Andel i Eksporten, saaledes gik en Del Smør til Finland og Norge, medens Belgien fik Slagteheste.

Hestehandelen har ligget ret usikkert med store Udsving; der er betalt meget store Priser baade for gode Brugsdyr og for Avlsdyr. Som Gennemsnit for 1943 kostede gode unge Handelsheste ifølge de fynske Landboforeningers Notering 2512 Kr. imod 2319 Kr. i 1942, en Stigning paa godt 8 pCt.

Opkøbet af Heste til Eksport fortsattes som igennem de senere Aar; der opkøbtes ca. 38 000 Brugsheste til Gennemsnitspriser omkring 2200 Kr.

Ogsaa *Skind til Pelsværk* er efterhaanden en stor Artikel; saaledes regner Sagkundskaben med, at der med vor Pelsdyr-

bestand i 1943 aarligt vil være 10—12 000 Sølvræveskind og 25—30 000 Minkskind paa Markedet; og det er høje Priser, Skindene indbringer. Ogsaa Kaninskind afsættes let, alt kan i disse Aar bruges. Kattene forsvinder — ja, selv mange af de af andre Grunde saa efterstræbte Rotter har maattet af med Bælgen!

Avlsarbejdet.

1943 bragte ikke paa noget Felt Ændringer fra det igennem Aarene prøvede. Paa nogle Omraader kunde Tidens Vanskeligheder vel bremse lidt op for Avlsforanstaltningerne, men til Gengæld gik man paa andre Omraader særlig energisk til Arbejdet — saa Stillingen maa siges at være hævdet. *Dyrskuerne*, baade de lokale og Fællesskuerne, gennemførtes trods vanskelige Transportforhold og andre Vanskeligheder. Kun det jydsk Ungskue maatte aflyses og erstattes med Amtsskuer ligesom i 1941. De udstillede Dyrs Antal var nogle Steder mindre end normalt, men Antallet af Dyrskuegæster var overalt meget stort, saa Interessen er usvækket. *Kaaringer* og *Aikomsiremstillinger* gennemførtes som normalt og samlede et meget stort Publikum.

Inden for *Kvægavlstoreningerne* gik Arbejdet sin jævne Gang, selv om der var nogen Forskydning i Retning af flere Foreninger til kunstig Sædooverføring og færre af de almindelige Foreninger. De sidstes Antal i 1943 var 1240 med 67 000 Medlemmer og 1920 Tyre. De „kunstige“ Foreningers Antal var 93 med 48 000 Medlemmer og 455 Tyre — det vil ses, at Arbejdet har faaet en ganske enorm Udbredelse, og at Foreningerne er meget store med gennemsnitligt 5 Tyre. Nogle Foreninger har endog 10—12 Tyre, og det maa erindres, at Tyrene benyttes til et meget stort Antal Køer; en enkelt Forening har lige ved 3 000 Medlemmer med 12 000 tilmeldte Køer.

I *Hesteavlstoreningerne* har der ogsaa været betydelig Fremgang; der fandtes ialt 365 Foreninger med 24 000 Medlemmer og 470 Hingste. Men ogsaa mange Hesteopdrætttere uden for Medlemskredsen benytter Foreningshingstene, der gennemgaaende er af høj Kvalitet som Avlsdyr. Derimod kan der stadig

findes mange Eksempler paa, at de private Hingsteejere holder altfor daarlige Hingste, som ikke burde anvendes til Avl. Vi har gode Hingste nok til Betjening af det Antal Hopper, som fortjener at anvendes til Avl.

Kontrollforeningerne. Baade Antallet af Foreninger (1748) og Medlemmer (66 000) er gaaet en Smule frem i Aarets Løb. Mælkeydelsen steg som Følge af de bedre Fodringsforhold noget, medens Middelfedtprocenten gik en Smule tilbage. Hovedresultaterne ses af følgende Oversigt for Regnskabsaaret, der slutter til 1. Oktober 1943:

De kontrollerede Køers Ydelse.

			kg Mælk	pCt. Fedt	kg Smør	F. E.	pCt. kon- trollerede Køer	
Fyn	1942/43	3 252	4,15	151,3	2 918	72,4	
Bornholm	—	3 153	4,21	148,9	2 844	51,1	
Sjælland	—	3 093	4,07	141,0	2 861	51,7	
Lolland-Falster	—	3 097	4,04	140,1	2 833	60,2	
Jylland	—	2 887	3,95	127,6	2 797	42,8	
Hele Landet	1942/43	3 008	4,01	135,0	2 831	49,0	
-	—	1941/42	2 779	4,07	126,7	2 694	49,2
-	—	1940/41	2 839	4,02	127,8	2 716	48,0
-	—	1938/39	3 666	3,92	160,7	3 050	47,7

Kun for Lolland-Falster, der Aaret før havde en forholdsvis stor Gennemsnitsydelse, var der en mindre Tilbagegang; alle de øvrige Landsdele har haft en ret god Fremgang, saa denne for hele Landet bliver paa 8,3 kg Smør.

Jerseykøerne klarede sig ogsaa i dette Aar fint, idet 1600 Jerseybesætninger i hele Landet gav 2368 kg Mælk med 5,65 pCt. Fedt og 151,4 kg Smør. Samtlige Køer af R. D. M. paa Øerne gav 3172 kg Mælk med 4,07 pCt. Fedt og 144,6 kg Smør.

25 Besætninger, deraf 21 R. D. M. og 4 Jersey, har givet 260 kg Smør eller derover i Gennemsnit pr. Ko. Højest kom en lille Besætning paa 2 Køer hos *Karl Skjerning*, Nybølle paa Fyn, der som Middelværdi havde 305 kg Smør.

Der var 35 enkelte Køer, som gav over 375 kg Smør. Højest kom en rød Ko hos *N. Hvirvelkær*, Valdal, Jylland, idet denne

Ko gav 9842 kg Mælk med 4,69 pCt. Fedt og 520 kg Smør. — Der er altsaa stadig helt fremragende Enkeltresultater, selv om Oliekagerne mangler; og sikkert vil det vise sig, naar Tilførslerne engang igen bliver normale, at ogsaa disse Aars bedste Avlsarbejde har sat sine Frugter i de meget brede Lag, saa vi vil faa Gennemsnitsydelser af hidtil ukendte Højder at se. Den stærke Brug af de bedste Tyre igennem de mange store Foreninger for kunstig Sædooverføring har jo nemlig bragt „Tallene“ meget vidt ud i de almindelige Brugsbesætninger.

De kontrollerede Køers Foder.

	Sjælland		Jylland	
	1942-43	1941-42	1942-43	1941-42
Kraftfoder	366	291	229	161
Ensilage	29	1075	24	1127
Roer	955		1017	
Hø	46	37	52	53
Halm	211	166	228	192
Græs og Grøntfoder	1 254	1 141	1 247	1 111
I alt F. E.	2 861	2 710	2 797	2 644
pCt. Kraftfoder	12,8	10,7	8,2	6,1

Den gode Græsning i Sommeren 1943 viser 100—150 F. E. mere i Græs og Grøntfoder end Aaret før; derimod kommer Forøgelsen af Høproduktionen jo først regnskabsmæssigt til Udtryk næste Aar.

Den foretagne Opgørelse af Ensilageforbruget viser forbavsende lave Tal, saa lave, at man har Lov at stille sig noget skeptisk overfor dem. Der er ingen Tvivl om, at Ensilagen mange Steder som hidtil er smuttet med i Kolonnen for Roer.

Afkomsundersøgelser for Tyre har, grundet paa Fodermangel og deraf følgende lave Tal, ikke kunnet gennemføres paa sædvanlig Maade eller i sædvanligt Omfang, saa det er kun faa ny Afkomsundersøgelser, der foreligger. Arbejdet har for en stor Del samlet sig om de afsluttende Opgørelser for en Del ældre Tyre, hvor foreløbige Tal tidligere har været offentliggjorte. Sagen er beklageligvis tilmed den, at Afkomsundersøgelserne, som jo bygger paa Sammenligning af Døtres og Mødres Ydelse,

ogsaa i de første Aar efter Krigens Afslutning vil volde store Vanskeligheder, selv om Oliekagerne skulde komme hurtigt paa Markedet. For det vil jo til sin Tid være lige saa forkert at sammenligne gode Ydelsestal hos Døtrene med Mødrenes lave Tal fra Krigsaarene.

Det er under disse Forhold Skønnet, der ved Bedømmelse af de yngre Tyres Ydelsesværdi maa tages i Anvendelse, ligesom man har interesseret sig mere for Korttidsopgørelser af Ydelsen for de første Aargange Kvier efter de paagældende Tyre; man sammenligner da ikke med Mødrenes Ydelse, men ser paa de absolutte Tal og sammenholder dem med Ydelsen i sin Helhed under Tidens beklagelige Fodringsforhold. Det er et Spørgsmaal, om der ikke burde lægges lidt fastere Rammer om et Arbejde i den Retning til Støtte for Skønnet i disse vanskelige Aar — som dog nødigt skulde blive et avlsmæssigt „Tomrum“.

Iøvrigt har Diskussionen paa Møder og i Fagblade gaaet om Mulighederne for Oprettelse af visse Kontrolstationer, hvor Døtrene af nogle Elitetyre kunde samles til Konkurrence paa lige Fod, ens Fodring, ens Malkning og Pasning iøvrigt. Samtidig vilde der blive Mulighed for en skærpet Kontrol med Oplysningernes Rigtighed. Alle er dog enige om, at ogsaa for et saadant Arbejde vilde der vise sig store Vanskeligheder — især med at faa afprøvet tilstrækkelig mange Dyr — og hidtil er det blevet ved Drøftelserne.

Stambogsføringen har glædeligvis kunnet fortsættes efter de gamle Retningslinier. Det gælder saavel for Heste som Kvæg, Svin og de mindre Husdyr. For Heste og Kvæg udgives Stambøgerne jo tilmed for hver Race for sig, i nogle Tilfælde endvidere adskilt i Tyrestambog, Kostambog, Elitestambog og Registerstambog, saa Aarets Høst blev en lang Række Bind indeholdende alt dette for de kommende Aars Avlsarbejde saa værdifulde Kildemateriale. Bindene er tilmed nærmest taget til i Tykkelse — som Eks. kan det nævnes, at det digreste Bind af alle Stambøger, Kostambogen for R. D. M. omfattede et større Antal Dyr end noget tidligere Bind.

Ydelsen for de optagne Dyr er det hidtil gaaet godt med, som de nedennævnte Gennemsnitstal viser:

Gennemsnitsydelse for Stambogskøer af R. D. M.

Bind	Aar	Antal Køer	kg Mælk	pCt. Fedt	kg Smør
1.	1921	267	4 369	4,05	198,0
10.	1931	532	5 016	4,31	242,7
20.	1940	738	5 527	4,39	272,5
21.	1941	699	5 438	4,42	270,0
22.	1942	751	5 300	4,42	263,1
23.	1943	765	5 322	4,43	264,9
Fremgang 1. til 23. Bind			953	0,38	66,9

Disse Tal er Middel af gennemsnitligt 3,2 Regnskabsaar pr. Ko for 23. Bd.; i Betragtning af, at Ydelsen er med for de to Aar 1940/41 og 1941/42, hvor Kontrolforeningsgennemsnittene viste meget lave Tal, er det i Virkeligheden en meget fin Ydelse af disse mange Elitekøer. Gennemsnittet af de optagne 765 Køers højeste Aar var 5839 kg Mælk med 4,46 pCt. Fedt og 292,7 kg Smør. Højeste Gennemsnit for en enkelt Ko havde Nr. 26, Stbg. Nr. 12122 tilhørende *Jens Andersen*, Jullerup; denne udmærkede Ko gav som Middel af 3 Aar 7850 kg Mælk med 5,16 pCt. Fedt og 457 kg Smør.

Svineforsøgsstationerne, baade de lokale og Statens, har fortsat Arbejdet paa vanlig Vis og med et noget større Antal Dyr end i det foregaaende Aar. Forsøgsgrisene fodres efter den gamle Standard og slagtes ved normal Slagterivægt, selv om alle andre Grise i disse Aar faar Lov at vokse sig meget større, inden de sendes til Slagtning. Man holder med fuld Ret paa Kontinuiteten i dette Arbejde, og den lader sig heldigvis indtil videre gennemføre.

For de fem faste Forsøgsstationer, der modtager Svin fra de statsanerkendte Avlscentre, var Hovedresultaterne for Aaret, der slutter til 1. September 1943, som vist Side 414.

Tallene, som jo i Virkeligheden gælder Afkomsundersøgelser for enkelte Søer og Orner, viser, at den avlsmæssige Stilling inden for vore to Svineracer er hævdet og paa flere Omraader forbedret. Saaledes er Tallene for Slagtesvind, pCt. Eksportflæsk og Bugens Tykkelse for Landracen de bedste, som denne Race nogensinde har opnaaet.

Hovedresultater fra Svineforsøgene.

	Landrace		Yorkshire	
	1942-43	1941-42	1942-43	1941-42
Antal Forsøgsgrise	2 236	1 856	60	52
Udsætterprocent	3,3	3,0	0	1,9
F. E. pr. kg Tilvækst	3,25	3,33	3,30	3,33
pCt. Eksportflæsk	60,7	60,5	61,2	60,6
Tykkelse i cm af:				
Rygflæsk	3,42	3,42	3,51	3,38
Bugflæsk	3,32	3,29	3,23	3,09
Kroplængde i cm	93,8	94,1	93,1	92,1
Points ved Bedømmelse af:				
Flæskets Fasthed	13,2	13,2	13,4	13,0
Bov	12,7	12,7	11,2	11,0
Rygflæskets Fordeling	12,7	12,7	12,4	12,1
Bug	13,1	13,0	12,7	12,1
Skinker	12,3	12,4	11,8	12,0
Finhed	13,1	13,0	13,1	12,7
Kødfylde	12,8	12,8	13,3	13,3
Bacontype	12,6	12,6	12,0	11,7
pCt. i Klasse:				
I. { for tynde	8	8	7	16
letfede	79	78	65	70
II. mellemfede	11	12	25	12
III. fede	2	2	3	2

Kun paa Høng og Elsesminde har der været Yorkshiresvin, og deres Antal er saa lille, at man ikke for denne Race kan tillægge de aarlige Svingninger i Gennemsnitstallet samme Sikkerhed. Men det er dog bemærkelsesværdigt, at baade Rygflæsk og Bug er blevet betydeligt tykkere, og at der næsten er Fremgang i Pointskaraktererne over hele Linien; kun kniber det med Skinkerne, som forøvrigt ogsaa er ved at være Landracens svageste Punkt. Den tykke Ryg hos Yorkshiresvinene har i dette Aar givet for mange 2. Klasses Svin — men til Gengæld er der en tilsvarende Nedgang i Gruppen „for tynde“, som i de senere Aar havde taget foruroligende til inden for denne Race.

Paa *Svineavlscentrene* har Arbejdet kunnet fortsættes omtrent som normalt; der er anerkendt 250 Centre for Landracesvin og 6 for Yorkshire.

Avlscentre for Faar. Fællesudvalget til Faareavlens Fremme, der er sammensat af udpegede Medlemmer fra Landboforeninger, Husmandsforeninger, Faareavlsforeningerne og Tekstilbranchen, nedsatte i Efteraaret 1943 et Avlscenterudvalg. Dette udpegede mod Aarets Slutning iblandt 85 indkomne Ansøgninger 11 Besætninger som Avlscentre og 10 Besætninger som Prøveavlscentre; af de anerkendte Besætninger var de 20 i Jylland og 1 paa Fyn. Anerkendelsen gælder for 1 Aar ad Gangen, men tænkes iøvrigt fortløbende, naar Betingelser for Anerkendelse stadig er tilstede.

Forhaabentlig vil der i denne officielle Anerkendelse af Avlsarbejdet i disse Besætninger ligge en Hjælp til yderligere Fremdrift baade for Centerejerne og de øvrige Faareholdere, samt en Spore til udvidet Samarbejde om de foreliggende betydningsfulde Opgaver.

Kontrolstationen for Høns paa Favrholt har i Kontrolaaret fra 1. November 1942 til 30. September 1943 haft 128 Hold Unghøner til Læggekontrol, heraf maatte dog 22 udgaa i Aarets Løb. De 8 Dyr i Holdene er altid Døtre efter samme Hane, og Undersøgelsen tjener først og fremmest til en Bedømmelse af disse Haners Nedarvningsevne. Men som Udtryk for Eliteavlens Stade kan Gennemsnitstallene meget vel benyttes og sammenlignes Aar for Aar, idet dog ikke mindst Vinterens Strenghed maa tages i Betragtning ved Bedømmelsen af Resultatet:

Kontrollægning paa Favrholt 1942/43 (11 Maanedere).

	Antal Hold	Antal Æg	deraf for 1. Apr.	Ægvægt i g	F.E. pr. kg Æg
Hvide Italienerne	59	196	73	60,1	3,41
Brune Italienerne	30	189	72	59,5	3,50
Ancona	2	175	59	57,2	3,63
Let Race	91	193	72	59,9	3,44
Rhode Islands	5	183	67	59,2	3,81
Sussex	7	177	75	59,2	4,05
Wyandotter	3	196	82	61,0	3,32
Svær Race	15	183	69	59,6	3,81
Alle Hold 1942/43	106	192	72	59,8	—
— — 1941/42	87	160	53	59,6	—

Ved Sammenligning med Ydelsen i 1941/42 maa den strenge Vinter dette Aar tages i Betragtning. Paa den anden Side virkede den haarde Vinter 1941/42 i Retning af sent tillagte Kyllinger, der som Hønneker 1942—43 ikke var saa tidligt udviklede og derfor gik noget senere i Lægning end det var normalt for Holdene før Krigen. Fodervanskelighederne virker sikkert ogsaa ind i Retning af sildigere Tillæg og en svagere Opdrætning.

Det højstydende Hold i Kontrolaaret var Hvide Italienerne tilhørende Fru *Dorthea Pedersen*, Fremmelev. Holdet gav i Gennemsnit 236 Æg à 59,8 g eller 14 kg Æg; højeste Ydelse for et Enkeltdyr havde en Høne i samme Hold, denne gav 279 Æg à 59,5 g i 11 Maaneder — et meget fint Resultat.

Oplysningsarbejdet har igennem Husdyrbrugskonsulenter og paa anden Maade gaaet sin vante Gang — og paa mange Omraader er det udvidet; saaledes er der i 1943 udkommet et usædvanlig stort Antal Lærebøger, større Haandbøger og mindre Skrifter om Husdyrbrugsspørgsmaal.

Fra *Forsøgslaboratoriet* publiceredes fyldige Beretninger om videnskabelige Forsøg, og der udsendtes smaa vejledende *Meddelelser* med særlige *Krisefoderplaner*, beregnet efter Tidens særlige Forhold. Disse Foderplaner er udsendt til samtlige Landmænd i Danmark og har været dem til megen Støtte.

Ogsaa Kursus og Skoler var godt besøgt. Som noget nyt skal nævnes *Slagteriskolen* i Odense, som Svineslagterierne har oprettet, og hvor saavel Funktionærer som Arbejdere fra Slagterierne nu kan faa en bedre og mere systematisk Uddannelse i deres Fag.

Dansk Husdyrbrug har en vidtforgrenet Arbejdsmark; meget forskellige Opgaver skal løses; gammelt skal passes, og nyt skal vindes.

Det vil her føre for vidt at omtale alle disse Enkeltopgaver, ligesom den meget vigtige økonomiske Side af Sagen kun rent i Forbigaaende er berørt. Dog skal det lige nævnes, at Pri-serne paa Husdyrbrugsprodukter ikke har haft en Højde, der

svarer til de Priser, som har kunnet opnaas for Planteafgrøder til direkte Salg. Derfor er det glædeligt, at kun meget faa har meldt fra ved at realisere hele Besætningen for at tage Chancen i et mere eller mindre udpræget „Spekulationslandbrug“. Disse faa vil forøvrigt ogsaa let komme til at fortryde deres Dispositioner, især hvis de nuværende Tilførselsforhold for Kunstgødning fortsættes i længere Tid eller endog skærpes.

Heldigvis er Landbrug for det store Tal af Landmænd ikke blot et Spørgsmaal om øjeblikkelig Profit. Tværtimod. De fleste har en dyb Kærlighed til Arbejdet i Mark og Stald — og ikke mindst til Arbejdet med Dyrene. Saadanne Landmænd vilde føle sig hjemløse paa deres Gaarde, om ikke Staldene var nogenlunde fyldte med gumlende Køer.

Dertil kommer, at vi med Sikkerhed kan vide, at der i Aarene efter Krigens Ophør vil være saa haardt Brug for de gode „beskyttende Fødemidler“ som nogen Tid før. Og her kommer det danske Landbrugs Hovedprodukter fra Husdyrbruget i første Række.
